

Stockholm 2016-10-13

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

ku.registrator@regeringskansliet.se
anna.scholin@regeringskansliet.se

Synpunkter på Utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet

Ds 2016:26

Neuroförbundet har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss. Vi är en rikstäckande organisation av och för personer med neurologiska diagnoser. Dessa kan ibland behandlas men sällan botas. Diagnoserna leder i många fall till nedsatt rörelseförmåga, kognitiva svårigheter, inkontinens med mera. Neuroförbundets medlemmar och andra med dessa sjukdomar och skador kan ha behov av god tillgänglighet och användbarhet. Vi verkar för att personer med neurologiska diagnoser och deras anhöriga, skall få sina behov och rättigheter tillgodosedda och ges goda levnadsvillkor.

Inledning

Neuroförbundet stödjer sig på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess principer om icke-diskriminering, delaktighet, självbestämmande och jämlikhet samt FN:s slutsatser avseende Sveriges rapport. Genom att ratificera FN-konventionen har Sverige förbundit sig att följa konventionens intentioner.

Neuroförbundet har aktivt verkat för att bristande tillgänglighet ska utgöra en diskrimineringsgrund i enlighet med FN-konventionens artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering. Förbundet ställde sig positivt till utredningen Bortom fagert tal (SOU 2010:29). Förhoppningen var att den föreslagna lagändringen också skulle skynda på tillgänglighetsarbetet i samhället. Besvikelsen var stor när lagändringen dröjde. Neuroförbundet var aktiv deltagare i Torsdagsaktionen vars syfte var att varje Torsdag påminna regeringen om att lagförslaget måste genomföras. Då lagförslaget kom 2014 menade Neuroförbundet att det var tandlöst på grund av alltför många undantag och skälighetsbedömningar. När lagändringen infördes 2015 hade vissa ändringar gjorts men undantaget avseende företag med färre än 10 anställda kvarstod och ingår nu i diskrimineringslagen.

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning granskade 2014 Sveriges rapportering av tillämpningen av konventionen. Kommittén uttryckte oro över bland annat att företag med färre än 10 anställda undantas i det tillägg till diskrimineringslagen som föreslogs. Kommittén yrkade dessutom att lagförslaget ska ses över så att det överensstämde med artikel 5 samt anta en juridisk definition av skälig anpassning.

Företag med färre än 10 anställda

Undantaget från förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet för företag med färre än 10 arbetstagare kunde när det beslutades, tolkas som att större hänsyn togs till småföretagare och näringslivet än till villkoren för personer med funktionsnedsättning. Detta trots att lagens syfte är att

personer med funktionsnedsättning inte ska missgynnas i förhållande till andra. En överväldigande majoritet av landets företagare inom detaljhandel och hotell- och restaurangbranschen har mindre än 10 anställda. De tillgänglighetsskapande åtgärder som kan bli aktuella i den byggda miljön borde dessutom åtgärdats redan på grund av annan lagstiftning, som till exempel enkelt avhjälpna hinder i PBL.

Neuroförbundet vände sig mot undantaget från början och ser nu positivt på att det tas bort.

Skälig anpassning

De tillgänglighetsskapande åtgärder som kan krävas ska vara skäliga med hänsyn till ekonomi, praktiska förutsättningar, varaktighet och omfattning av kontakten mellan verksamhetsutövare och personen med funktionsnedsättning samt andra omständigheter. Åtgärderna kan vara i form av stöd eller personlig service, information och kommunikation samt åtgärder i den byggda miljön. Enligt propositionen kan detta medföra att en åtgärd i den byggda miljön, som i och för sig följer av annan lagstiftning eller författning, kan anses oskälig att kräva i ett konkret fall enligt det nya diskrimineringsförbudet! Neuroförbundet menar att hela synsättet att blanda och likställa personlig service, information och fysiska åtgärder är alltför oprecist. Det kan vara en av orsakerna till att så få ärenden anmälts till DO.

För att en åtgärd ska vara skälig ska verksamheten ha råd att betala den. En liknande skälighetsbedömning finns avseende enkelt avhjälpna hinder.

Neuroförbundet menar att kostnaden för åtgärden måste ställas mot nyttan och verksamhetens karaktär och omfattning. Hur den enskilda verksamhetsidkaren sköter sin ekonomi får inte vara avgörande för vilka krav som kan ställas.

Neuroförbundet menar att skälig anpassning måste få en juridisk definition i enlighet med FN-kommitténs yrkande.

Andra villkor och undantag

Jämförbar situation

Jämförelse med en person utan funktionsnedsättning men i en motsvarande situation skall göras. Situationen ska vara jämförbar, inte likadan. Ur diskrimineringsynpunkt kan således till exempel olika entréer accepteras vilket inte överensstämmer med PBL:s grundsyn.

Praktiska förutsättningar

När en näringsidkare driver verksamhet i hyrd lokal och fastighetsägaren inte tillåter den aktuella anpassningsåtgärden går det inte att kräva att åtgärden genomförs. Neuroförbundet menar att kravet i en sådan situation måste kunna ställas direkt mot fastighetsägaren.

Andra omständigheter

Verksamhetsutövaren kan behöva kännedom i förväg om personens ankomst för att kunna erbjuda de åtgärder som behövs. Neuroförbundet menar att detta i sig är ett missgynnande och att personen med funktionsnedsättning inte har en jämförbar situation. Andra kunder behöver inte anmäla sin ankomst i förväg.

Om tillgänglighet

Tillgänglighet och användbarhet regleras främst i Plan- och bygglagen men också exempelvis arbetsmiljölagen. Enligt PBL är tillgänglighet och användbarhet generella krav som ska tillämpas oavsett vem som använder miljön. Ett tillsynsärende ska i princip leda till att miljön ändras så att den överensstämmer med lagstiftningen. Tillgänglighet enligt Diskrimineringslagen innebär att åtgärder ska vidtas för att den enskilde ska komma i en jämförbar situation med andra. Ett ärende enligt Diskrimineringslagen kan leda till upprättelse för den missgynnade personen men inte nödvändigtvis

bidra till att förbättringsåtgärder vidtas i den gemensamma, byggda miljön. Att begreppet tillgänglighet används olika i de olika lagarna och att effekten av dem blir olika skapar oklarhet och missförstånd.

Utredaren menar att bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund och den tillsyn det innebär har bidragit till bättre tillgänglighet. Det konstateras samtidigt att bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund hittills inte medfört några betungande konsekvenser för de företag som omfattats.

Lagändringar på bostadsområdet har under de senaste åren öppnat för försämrad tillgänglighet och användbarhet. Myndigheten för delaktighet rapporterar i sin uppföljning och utvärdering av funktionshinderpolitiken att bristande tillgänglighet fortfarande är orsak till att många personer funktionshindras och att lagstiftningen om enkelt avhjälpna hinder inte levt upp till förväntningarna.

Neuroförbundet menar att arbetet med att skapa ett samhälle där tillgänglighet och användbarhet råder måste tydliggöras och att användningen av lagar och övriga instrument i form av tillsyn, utbildning och information med mera som finns, måste intensifieras.

Slutord

Promemorians uppräknade av alla situationer där åtgärder inte är skäligen förefaller ha som syfte att inte skrämja upp verksamhetsidkare och andra samt att tona ner betydelsen av lagen. Istället borde dess betydelse för att personer med funktionsnedsättning inte ska missgynnas och de kvaliteter detta för med sig, lyftas fram.

Neuroförbundet tillstyrker den föreslagna ändringen.

Neuroförbundet menar dessutom att, juridisk definition av skälighet i enlighet med FN-kommittén yrkande, måste fastställas.

Neuroförbundet efterlyser fortsatt förändringsarbete för att reducera möjligheterna att med hjälp av skälighetsbedömningar undvika att vidta åtgärder.

Neuroförbundet föreslår information om när lagen faktiskt gäller och exempel på bra åtgärder.

Neuroförbundet

Lise Lidbäck
förbundsordförande